

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ В УКРАЇНІ

Вектор розвитку політичних сил в Україні набув принципово нового значення у порівнянні з першими роками становлення багатопартійності. До формального розпаду СРСР відповідно в УРСР нараховувалось 13 партій, точніше 12 нових плюс існуюча КПУ¹. Нові партії легалізувались на фоні послаблення авторитаризму. Феноменальним стало те, що жодна партія не стала фундаментом для сталої і стабільної нової політичної сили, в кращому випадку будівельним матеріалом для нових партійних утворень. З часом, лише КПУ та СПУ стали політичними марафонцями із своїми незмінними лідерами, що правда зберігаючи за собою другорядні ролі.

Політичні партії на той період були клубними, мало чисельними і маловідомими, поза інститутами влади та з обмеженим колом впливу, недостатньо публічними.

На той період стара КПУ теж стала носити клубний характер не дивлячись на порівняно масову чисельність. Суть клубного характеру КПУ полягала в тому, що формально чисельна партія поділялась на дві ланки – номінальних членів і апарат партії. Перші, як і все суспільство виживало в нових економічних умовах, коли соціальне державне забезпечення та розподіл зник; ринкова економіка не постала; а громадяни зайнялись натуральним господарством, примітивним заробітчанством. Натомість апарат КПУ, який не

¹ Цими партіями були: (КПУ) Комуністична партія України; (ДПУ) Демократична партія України; (ЛДПУ) Ліберально-демократична партія України; (НПУ) Народна партія України; (ОСДП) Об'єднана соціал-демократична партія; (ПДВУ) Партія демократичного відродження України; (ПЗ) Партія зелених; (СДПУ) Соціал-демократична партія України; (УНД) Українська народно-демократична; (УНП) Українська національна партія; (УРП) Українська республіканська партія; (СД) Селянська демократична; (ХД) Християнсько демократична.

контролювався рядовими членами і втратив контроль „старших братів” із Центрального Комітету КПРС міг використовувати всі важелі свого досвіду, а саме повноцінне і повномасштабне управління економічними ресурсами. Точніше їх використання, оскільки апарат КПУ не став кризисним менеджером падаючої економіки. На той період фактично жодне спільне підприємство (СП), як легальна форма участі іноземного капіталу, не обходило без участі чи патронату номенклатурних працівників. Окремі політики не скрили те, що у становленні свого бізнесу використали партійні ресурси, зокрема Тігіпко, який в одному із інтерв'ю пояснив механізм створення першого міжнародного банку, до якого мав безпосередню причетність, своїми зв'язками із сусідніми Республіками через партійну мережу. Тому апарат, якраз і виступив клубом у вузьких власних інтересах.

Політичні партії на початку 1990-их формально навіть не виступали суб'єктами політичного процесу. У виборчому законодавстві про них жодного слова. Малочисельні і невідомі загалу, не популяризовані і не визначені ідеологеми. Нові партії ідентифікувалися, як демократичні, або націонал-демократичні, а в це поняття вкладалось розуміння „не комуністична”, або „антикомуністична” і мова не йшла про глибоку розробку ідеології, стратегії, тощо. Така ситуація цілком логічна після тривалого періоду моно партійності, в умовах відсутності вільних ЗМІ. Партії були клубами для обговорення і дискусії. Мова не могла іти про владу і не йшла про опозицію. Скромні партійні офіси без помпезності, часто траплялися на приватних квартирах, свідчили про обмаль ресурсів і романтизм початку нової партійної доби. Можна назвати в цілому, що початок 90-их рр. в політичному житті держави був романтичний. Багато хто вважав, а суспільство це сприймало, що політичну і економічну системи можна кардинально змінити простими кроками, як то вийти із СРСР і це забезпечить насичення ринку товарами, як то заборонити ввозити, або вивозити певні товари і це дасть захист національного товаровиробника, що забезпечить економічний розвиток і т.д. Ми підтверджуємо, що ці роки були добою політичного романтизму, коли вибори до Верховної Ради вигравали дільничні міліціонери, сільські вчителі без патронажу промислового лобі, чи фінансових груп, а власне на індивідуальній риторичі. Таких людей з кожним роком ставало все менше, а після парламентських виборів 1998 р. група підприємців, які стали народними депутатами України, публічно визнала, що їх передвиборчі кампанії коштували 1 млн. доларів. Цим закінчилась

романтична доба і розпочалась доба комерціалізації політики, або комерційної політики..

Період першого десятиліття незалежності характеризувався стрімким зростанням кількості партій. Поява кожної нової був своєрідним викликом. Проте, вони між собою принципово відрізнялися назвою і прізвиськом лідера. В умовах відсутності партійної діяльності неможливо було оцінити їх ідеологічне спрямування, а тому про це судили з їх назв, що безумовно з наукової точки зору є помилковим. Очевидно, що після втрати радянських соціальних гарантій, появи нового явища, як безробіття та масових низьких зарплат, суспільство дратувалось незрозумілим процесами, зокрема появою все нових політичних партій. Традиційно соціологічні дослідження демонстрували високу недовіру партійним структурам. Хоча останні своєю появою не могли шкодити, але все ж популярною і такою, що сприймалась загалом була формула: „Немає чого їсти, то партії не на часі. З'явилися партії, а людям тільки важче. Партії займаються балаканиною, а робити немає кому.” Кількість партій продовжувала зростати і з сьогоднішніх позицій зрозуміло, що це цілком логічний процес. Аналогічне відбувалось і в країнах східної Європи. Відмінність полягала в тому, що тут не було монопартійності і діапазон свободи був ширше. А тому чисельність партій зростала інтенсивніше і Україна відставала на кілька десятків, що дехто відносив до більш поміркованого процесу.

До парламентських виборів 1998 р., переважно відіграло в перемозі особисті якості та ресурси кандидатів, а ніж партійна приналежність. Щодо місцевих виборів, то партійні переможці не мали зв'язку зі своєю партією і дуже швидко нівелювались під впливом місцевої адміністрації. Разом з тим, ці маленькі кроки робили можливість, що політичне життя може бути партійним.

Перша велика перемога партійної лінії, це було проведення виборів до парламенту на основі змішаної виборчої системи у 1998 р. Ця система автоматично забезпечувала 50% мандатів у Верховній Раді партійним депутатам, що посилювалось партійними мажоритарщиками.

Повноцінними партіями, за критерієм участі у виборах у 1998 р. стали 38 суб'єктів, серед яких лише 9 стали переможцями.² На партійній арені, окрім чистих переможців, варто відзначити партії чий представники пройшли в мажоритарних округах, як АПУ; ПРП;

² КПУ; НРУ; СоцПУ-СелПУ; ПЗУ; НДП; «Громада»; ПСПУ; СДПУ(о).

Виборчий блок «Національний фронт». До впливових, або помітних ми також відносимо тих аутсайдерів, що продемонстрували свій вплив в окремих регіонах, як «Союз» та блок ПТ-ЛПУ.

Партії-переможці 1998 р. символізують певний феномен. Скажімо, домінуючу рису за яку голосували виборці. Так, КПУ стала збирачем прихильників сталінського порядку, брежнєвського благополуччя та антидемократів. В свою чергу, НРУ лишився класичним символом антикомуністичної сили. Блок СоцПУ-СелПУ виявив поміркований соціально-орієнтований банк виборців. Тоді як прорив ПЗУ на парламентську арену символізував технологічність виборів, посилену електоратом за помірковану не заідеологізовану і толерантну політику. НДП виявила принадність владних важелів на електоральний процес. „Громада”, як символ регіонального впливу на загальнодержавну політику, як партія, що виграла за рахунок двох областей, що в свою чергу говорить про більш глибоку проблематику. І з рештою ПСПУ збирач протесаного електорату.

Значимим стала зміна партійних поколінь. Існуючі молоді партії не спромоглися стати класичними, традиційними, тощо. В першу чергу це стосувалось НРУ, яка відрізнялась своїм брендом і мала сталий банк виборців. Очевидно саме із за цього певним силам було на руку слабкість однієї із перших опонентів КПУ, чітко вираженої політичної сили. До цього додавалось амбітність учасників процесу, що при співпадінні нищило політичну силу. І зрештою остання крапля в цьому процесі стала передчасна смерть В.Чорновола – лідера відомого НРУ. Таким чином, жодна партія з числа першого покоління не стала базисною для жодної із сучасних партій. Вдалося утриматись тривалий час на політичному олімпі КПУ і СПУ, але вони не відіграють роль авангарду партійного руху.

Політичні партії сьогодення є переважно новоствореними, що своєрідно характеризує партійний рух і гіпотетично підтверджує велику імовірність появи нових партій на політичному горизонті. Причина тому така, що масовий виборець орієнтується в першу чергу не на ідеологічні обґрунтування і навіть не на багаж діяльності, а на довіру, або навіть любов до лідера. Тому поява не ординарного харизматичного політичного лідера стимулюватиме появу відповідної партійної структури.

Можна відзначити, що в цілому, спільною характеристикою національно-демократичних сил було і лишається їх атомізованість і не готовність до об'єднання, що в кінцевому варіанті розриває електорат. Останнє це наслідок відсутності потужного лідера.

Очевидно, що такий може з'явитися на фоні стабільної розвинутої еліти. Натомість в Україні формується перший ешелон політичної еліти, серед якого більшість за якістю це лідери „середньої руки”, „спонтанні лідери”, особи, що постали без школи лідерства. Потрібно зазначити, що інколи для формалізації лідерства часто використовуються бутафорські партії, навіть персоналіями, які займали високі державні посади. Зокрема як Партія промисловців і підприємців, що по суті є карликовою, але формально презентує А. Кінаха.

До зміни політичних поколінь відноситься і те, що КПУ із сталим банком виборців продовжує „танути”. Як мінімум вже втратила актуальність і значення політична дискусія між комуністами і демократами, що була ключовою на початку 90-их рр. Все це підводить до зміни партійного портрету України.

Після прийняття суто пропорційної системи виборів, яка працювала на парламентських виборах у 2006 р. безумовно посилилась партизація законодавчого органу.

Але більш знаковими стали партійні вибори до місцевих Рад. Незадовго до факту цього навіть не прогнозували. Партії отримали нові виклики. Вони вперше стали де-факто загальнодержавними, що раніше лише проголошувалось. Новим стала школа формування списків. Спираючись на спостереження, основними моделями формування списків стали:

Перше. Теоретичний підхід, коли за рекомендаціями класичних підручників з політології в перші ряди включали відомі постаті. Як правило ці постаті не мали нічого спільного з політично-партійною діяльністю. А як продемонстрував досвід, нові запрошені постаті, часто зраджували партійну структуру, оскільки не вважали її своєю, не були її вихованцем, а з рештою вважали, що партійна структура їм зобов'язана, а ніж навпаки. Таке випробовування стало холодним душем для багатьох партій. І можливо де хто зробили висновки, що запрошені лідери є малоефективними, що потенційно буде враховуватись на наступних виборах. Більше того, спостереження показують, що запрошені персонажі не стали паротягами для списків.

Друге: Клановий підхід. В умовах відсутності соціальної роботи ряд партійно-політичних суб'єктів фізично не мали кадрового потенціалу, а тому в список запрошувались всі знайомі „управляючого” формуванням списку. В таких умовах ми використовуємо термін управляючого, оскільки термін лідер не може бути застосований

по суті. Так трапляються списки в яки вагому частину становлять родичі, то що. Здавалось, що така модель могла бути максимально стабільна і дисциплінована. Разом з тим, брак партійно-політичної роботи членів списку та те що родинні зв'язки не гарантують єдності поглядів нівелював можливі переваги.

Третє: Фінансовий підхід. Як правило такий підхід був присутній при формуванні усіх списків. Суть його полягає у запрошенні в список фінансово заможних осіб, або їх представників, що мало на увазі використання їх як фінансових джерел. На різних рівнях виборів використовувалась така модель, яка в залежності від мотивації запрошення приводила до різних наслідків. Найпримітивніший варіант, коли особа входила в список за певну суму. Тут відсутня мотивація, традиція зв'язків, то що. А тому варіант спрацював, як розривний, що нищив список із середини для подальшої партійної роботи, оскільки такий політичний персонаж не сприймав партійну структуру, як колективний суб'єкт – носія ідеологем, а лише, як інструмент власної комбінації, а тому ні чим не зобов'язаний партійній структурі. Безумовно, що присутні варіанти використання своїх фінансових мішків, які відрізнялись більш тривалими зв'язками з партійною структурою, можливо близькі ідейно, але основне, що вбачали подальшу перспективу, а тому були більш зважені у діях.

Жодна з партій не витримала демократичних інститутів, оскільки вони не функціонували. Поява дискусії в партії все ще сприймається як конфлікт, а для існуючого лідера – загрозою, хоча в перспективі конкуренція в середині партії призведе саме до того, що в її лавах формується потенціал лідерів. Сьогодні партійно організаційна модель така - один осередок один лідер без альтернативи.

Партії в сучасних умовах використовували демократичну атрибутику. Інколи до формування списків долучалось кілька центрів впливу. Такий варіант цікавий, але залежить від наявного лідера, який би зміг „переварити” такий список. Як правило така модель працює в унісон при співпадінні спільного інтересу у центрів впливу. Але за певний період виявлялись відмінні інтереси, що приводили до відцентричних процесів в діяльності партії.

Існуючий варіант, регламентований виборчим законодавством, із закритими списками призвів тільки для подальшої автономізації партій від суспільства. Досвід виборчих кампаній, все чіткіше, говорить про відсутність ідеологічних орієнтирів у виборців. Тоді коли голосував виборець за комуністів, чи соціал-демократів, мова на справді не йшла про ідеології. Скоріше, у варіанті голосування

за КПУ, мова йшла про голосування за принципом „наші і не наші”. Більше того, заявлені ідеологічні назви партій, як комуністична, соціалістична, соціал-демократична, насправді поєднувались з ідеологіями окремими слоганами. У сучасних політичних партій України більшість програмних платформ є схожі до соціал-демократичних принципів. Хоча по справжньому жодна з партій не має програми, оскільки те, що заявлено програмами є не що інше, як тези до намірів, а програма має передбачати конкретні кроки, механізми реформи тощо.

Більш складною проблемою є те, що виборець фактично не має можливості оцінювати політичні партії, оскільки ключова оцінка партій це аналіз їх голосування. Ми як виборці маємо коментарі лідерів і в кращому варіанті на них і орієнтуємось, натомість проблематика голосування не популяризується і для загалу не стає продуктом для роздумів. По факту, зазначене є фундаментом відсутності інституту політичної відповідальності, без якого жодна виборча система не покращуватиме політичну систему, а лишатиметься своєрідною бутафорією і даниною.

Однією з функцій партій, в ідеалі, є соціально-політична робота, а саме виховання кадрів. Кадрів, як бюрократичних так і лідерів різних рівнів. Досвід продемонстрував, що українська політична еліта вкрай чисельно обмежена, не говорячи про потенціал в масштабі України. Навіть за останній період не виникали нові обличчя на загальнодержавному рівні, не говорячи про потенціал зміни кадрів в регіональному масштабі. Це зрозуміло, оскільки вони виявляються в соціально-політичній роботі, зрештою виховуються, тощо. Натомість маємо політичні партії з великою чисельністю членів, останні з яких є бутафорським баластом. Тобто легітимізують апарат партійного осередку. В цьому контексті цікава американська партійна модель, яка не має фіксованого членства, а членами вважаються всі хто проголосували за відповідну партію. Як антипод, українські партійні парадокси, коли „записаних” членів партії більше ніж за дану партію голосують на виборах. Це ще раз говорить про атрибутивність партійного життя.

До недавня політичне середовище поділялось на своєрідні полюси. Один з них це були службовці різних рівнів зі своїм оточенням, що за посадою належали до політичного середовища і політичної діяльності. Які так само, за посадою, підкорювались певній вертикалі, але максимально всі разом дистанційонувались від партій. Разом з тим ці політики були готові зближатися з партійними

структурами і виконувати партійну роботу при відповідній волі-наказу до такого зближення. Спостереження демонструють, що кола цього полюсу делегувались в „різнобарвні” партії, зберігаючи належність, або залежність адміністративній „праматері”. Саме тому сьогодні спостерігаються найрізноманітніші соціальні сплетіння між антагоністичними партіями і антагонізми між спорідненими партіями, що є своєрідною соціальною мережею не залежною від партійних структур, що додатково свідчить про широкий вжиток кулуарної роботи тощо.³

Таким чином відбувся революційний крок, коли керівники адміністративних ланок стали однозначно партійними. Принципова відмінність нової партійно-політичної практики в тому, що першочерговим було членство в партії, а далі перемога на виборах завдяки перебуванню в партійному виборчому списку. Лише після цих позицій і завдячуючи належності до партії могли бути вибори голови відповідної Ради, а згодом і призначення Голови адміністрації. При чому до цього процесу долучались партійні лідери для лобювання призначення свого голови. Таким чином нові Голови адміністрацій морально та кар’єрно залежні від нового центру, окрім адміністративної вертикалі, яка виявилась полі партійна, а з іншого боку, від партійного центру. Ініціатива очолити навіть малі адміністративні суб’єкти стала великою, оскільки в цьому процесі з’явилися нові суб’єкти. Натомість всі попередні часи були такими, що до малих адміністративних центрів „не доходили руки” у центральній владі, навіть обласні голови адміністрацій не таку часто змінювались, оскільки був єдиний центр прийняття рішення, а суб’єктів, що могли в цьому приймати участь уособлювались особами наближеними до перших осіб держави. Названі адміністративні персонажі ставали партійними вже будучи у виконавчій владі, часто їх партійність визначалась прагненнями осіб, як ми назвали першого ешелону влади. Як прем’єр міністр В. Пустовойтенко та активне зростання НДП, як голова адміністрації президента В. Медвечук і СДПУ(о). Тому, відповідно, партії і партійність були атрибутами.

З 2006 р. політичні партії України вперше стали загальнодержавними і структурованими по вертикалі. Мається на увазі не номінальні заяви про їх чисельність та загальнодержавне

³ Кресіна І., Коваленко А., Моли бога Р., Перегуда Є. Демократія і регіональна еліта: Політико-правові проблеми влади в столиці України – місті Києві: Монографія. – К.: Логос, 2005. – 216 с. С. 107

представництво, а те, що місцеві виборні органи стали стовідсоткові партійні. Тобто, партії які виграли парламентські вибори тепер стали мати і місцеве представництво. Потрібно зазначити, що партійне представництво на різних рівнях не стало лінійним. Безумовно, що є партії, які виграли на окремих муніципальних виборах не маючи парламентського патронату. Відсоток у партій парламентських переможців на місцевих виборах, як правило нижчий. Одним словом, виникла своєрідно переплетена партійна мережа. Місцеві депутати отримали новий центр залежності (підпорядкування). Цим центром стала партійна лінія, а саме та, що надала змогу потрапити до списку тобто перемогти. Безумовно, що наявна проблема зв'язку партійних ланок знизу від членів до місцевих депутатів, а зрештою депутатів місцевих рад районних, селищних, міських обласних і Верховної Ради. В партійному житті часто трапляються колізії, коли рядові члени або місцеві депутати не знають „центральної лінії”. Поки це схоже на організм у якого нервові імпульси повільно ідуть від кінцівок до мозку і чим пояснюють, за однією з теорій, вимирання динозаврів.

Після виборів часто дебатується необхідність розмежувати вибори різних рівнів у часі. Ця дискусія викликана тим, що з одного боку партії переобтяжені формуванням списків, комісій та таке інше в масштабі України. Партії, точніше центральному апарату, не вистачає ресурсів для впливу та активної участі у місцевих виборах, тому останні часто покладаються на самих себе, на місцеві активи. Для ряду партій виявляється взагалі непосильним забезпечити кадрово виборчий процес в масштабі держави, що правда розмежування виборів у часі їх не врятує, оскільки є великий кадровий брак. Разом з тим, з іншого боку, після оголошення результатів виявляються загони активних політиків, які не стали обраними, саме вони зацікавлені в тому, щоб мати альтернативний шанс прийняти участь в інших виборах, а не чекати каденцію. Таким чином, при розмежуванні виборів у часі – місцеві вибори дуже швидко перетворюються в олігархічні. В першу чергу це може зламати слабкі самі по собі партії, коли до ще не сталих місцевих осередків будуть долучатись амбітні персоналії, ламаючи ще не сформовану традицію і використавши можливість так само швидко ітимуть від цих осередків, що забезпечуватиме конфліктогенність місцевого партійного життя. В свою чергу місцеві вибори ще більше втратять функцію школи для молоді еліти.

Так само після виборів виникла дискусія про імперативний мандат. Правова невизначеність характеру депутатського мандата значною

мірою ускладнює ефективне законодавче регулювання статусу народного представника. На сьогоднішній момент виглядає так, що однозначно вирішити питання щодо переваг того чи іншого виду депутатського мандата не можливо. Більше того, у чистому вигляді ні імперативний мандат, ні мандат вільний не є оптимальними правовими конструкціями, здатними додати парламентській системі України завершений характер. Вирішення цієї проблеми знаходиться у закріпленні в Конституції змішаного типу мандата, що “уособлює” позитивні сторони обох видів. Змішана модель депутатського мандата теоретично дозволить парламентаріям діяти в інтересах усього суспільства, не піддаючись тиску ззовні, вести свою діяльність незалежно і відповідально. Мандат, вироблений в умовах реальної багатопартійності, політико-ідеологічної розмаїтості, мандат, що забезпечує повною мірою права і свободи людини – це вибір, що вже зробила сучасна демократична Європа і який має бути зроблений Україною.⁴

Безумовно, що є позитивні оцінки введення імперативного мандату. Зокрема враховуючи елементарний факт, що рівність громадян України закріплена Конституцією, а 47 мільйонів громадян арифметично більше, ніж 260 тисяч громадян-депутатів, слід визнати – в конкретних українських умовах Закон про імперативний мандат йде на користь розвитку демократії. У разі його вступу в дію виборці отримають хоча б мінімум від того, на що вони мають право – певну відповідність між тим, за що вони голосували і що отримали в результаті, зазначає дописувач „Оглядача”.⁵

Ми зазначаємо, що введення імперативного мандату не що інше, як підтвердження слабкості партійних структур. Передусім те, що інструментом імперативного мандату домоглись „утримати” власні списки, які мались бути стабільними на основі старої партійної команди місцевих осередків. Натомість якість формування самих виборчих списків стала очевидною після виборів, коли у партій переможниць вони почались розпадатись. Лідером в цьому став блок Ю.Тимошенко, лідерка якого і виступила ініціатором прийняття Закону про імперативний мандат. В цьому контексті відрізняється Партія регіонів, яка виявляє свою „списочну” стабільність і сталість. Причина у природі формування і жорсткій дисципліні перед

⁴ www.tomenko.kiev.ua // Олексій Дніпров, Чи потрібен Україні імперативний мандат народного депутата?

⁵ www.obozrevatel.com.ua // Олександр Палій Імперативний мандат – панацея від брехливих політиків?

єдиним центром керування. Разом з тим, утримання однопартійців погрозою імперативного мандату є не що іншим, як консервування неефективних партійних структур. Реальна альтернатива для партій могло бути очищення після виборів від перебіжчиків та формування списків на засадах використання старих партійців, а не спонтанних нових членів, що з'являються на передодні виборів і після виборів на стільки ж спонтанно готові піти. Про те політичні партії, їх лідери - не можуть іти за логікою еволюційного процесу, а мають приймати рішення і управляти своїм партійним кораблем. Безумовно, що Закон про імперативний мандат може стати такою нормою, як в радянському виборчому законодавстві право виборців - відкликати своїх депутатів, що по великому рахунку не було використовуваним.

Аналізуючи партії сьогодення ми не можемо упустити обговорення феномену „партії влади”. Сам термін „партія влади” є логічним для європейської політичної практики, який вказує на силу, що перемогла на виборах і формує органи влади. Натомість цей термін в Україні набував неоднозначного значення. На початку 90-их рр. не можна було визначити чітку силу, яка стала при владі. З одного боку КПУ втратила свої позиції, а з іншого наявна номенклатура, яка дистанціювалась від партій не визначалась, як єдиний організм. В цей же період ненормально звучав термін „опозиція”. По-перше: не було чіткого предмету по відношенню до кого опозиція. По-друге: (як наслідок) опозиція все ще інтерпретувалась у свідомості, як злочинна дія. Разом з цим всі учасники політичного процесу приймали активну участь в критиці всіх проти всіх. В свою чергу, всі діючі Президенти України, до В. Ющенко, формально були позапартійні. Більшість у Верховній Раді не була сталою та не уособлювалась з якимось політичним блоком. Тому не виникало підстав для чіткого визначення „партії влади”, що давало широку можливість використання термінів, як „клан”, „тіньова політика”, то що. В перше з'явився термін „партія влади” по відношенню до НДП та все ще відчувалось, що центр управління по за партією, а вона лише, як інструмент. Сьогодні (2007р.) для пересічних громадян теж лишається важким для розуміння хто є партією влади. Оскільки після помаранчевої революції сприймалось, що перемога ніби за „помаранчевими” силами, але більшість у Верховній Раді після виборів 2006 р. стала за антикризесною коаліцією, яка не є „помаранчевою” і з рештою остання сформувала уряд, тобто виконавчий орган, що безпосередньо вказує на належність владних повноважень та ресурсів. При цьому, найвища посадова особа -

Президент „помаранчевий”. Порівнюючи з РФ де постала партія влади, або партія президента, в Україні партія президента не стала партією влади. Тому продовжуватиметься традиція, що від статусу „партії влади” дистанціюватимуться політичні сили, вказуючи, що одні виправляють помилки інших. Відмінністю стане те, що в цьому контексті замість критики всіх проти всіх - виникає певна полярність.

Політичні партії останнього покоління не стали ідеологічними. Дискусія між провідними партіями не точиться навколо ідеологем, що правда існують псевдо (або прото) ідеологічні питання, які використовуються у виборчій кампанії та публічних баталіях. Такими питаннями є статус російської мови; вступ до НАТО; вступ до ЄС. В іншому гасла політичних партій переважно знаходяться у вузькому діапазоні політичного спектру, а саме на межі соціал-демократії, ідеологічні критерії розмиті. В Україні ж, питання „що ми будуємо?” залишається і досі не вирішеним.⁶ Потрібно зазначити, що є партії з ідеологічними назвами, як комуністична та соціалістична. Та визначення ідеології в назві не робить основи її діяльності ідеологізованими, тим більше що партії, як загасаючі пульсари, хоча і мають свої дивіденди. Зокрема СПУ, яка здобула великі дивіденди, отримавши місце спікера, не дивлячись на свою малу чисельність. Цим нагадує партійну модель „два з половиною”, коли „половинка” по факту менша, але визначальним є те до кого вона приєднається.

Друга домінуюча ознака сучасних партій в Україні це їх орієнтованість і сконцентрованість навколо лідера. Харизматичних лідер, не залежно від ідеології та реальних дій виконує роль паротяга. Як то Ю.Тимошенка і однойменний блок та партія „Регіонів”, яка ототожнюється з В.Януковичем. Натомість Блок „Наша Україна” максимально втратила із-за відсутності лідера із незрозумілим інститутом почесного голови. Партійний лідер в українських політичних партіях є не продуктом розвитку цих партій, а навпаки партії є похідними від лідера, який виступає реактором живлення цих партій і є ключовим елементом об’єднання. В свою чергу, відсутність лідера в такій партії призведе до швидкого угасання.

Тому, враховуючи той факт, що ідеологічний діапазон не зайнятий, є велика імовірність появи нової сили під харизматичного лідера, чи то самородка, чи то технологічно створеного. У суспільства так чи

⁶ Зеленько Г. „Навздогінна модернізація”: досвід Польщі та України. К.: Критика, 2003. – С.139.

інакше формуватиметься не задоволення існуючими політичними силами, а тому виникає традиційна готовність підтримати нового, який проти старих. Гіпотетично, можлива поява партії під лідера в особі бувшого міністра МВД Ю. Луценко. Цікавим є той факт, що в комісіях Верховної Ради вже з'явився законопроект з обтяжливими умовами реєстрації нової партії. Це говорить тільки про певну боязнь, хоча по справжньому це не зупинить появу нових партій. Партійні дискусії точаться не між ідеологемами, програмними засадами, а між „наш-не наш”, що говорить про клановість в природі політичних партій. Окремою не вивченою темою лишається дослідження фінансових груп, що стоять за політичними партіями і які по справжньому формують реальне обличчя партії. Тоді, як для Заходу є однозначним питання повної прозорості фінансових і корпоративних зв'язків політичних партій, то для української практики ці питання постають, як запитання і як здогадки з посиланнями на журналістські розслідування.

Дописувачі „Експерта” вважають на часі створення ліберального руху. Здається, що цей сегмент не був представлений і актуалізований в Україні, хоча існували партії з використанням назви „ліберальна”. Середній клас в електоральному плані не цікавий політикам. Набагато легше загітувати 100 люмпенів, шахтарів, чи пенсіонерів, ніж одного власника ресторану.⁷ Навряд чи буде створена партія під можливі потреби, як локомотив конструювання, скажімо, „середнього класу”. Поки останній об'єктивними причинами не визріє і не почне генерувати позиви, жодна сила буде не на часі. Хоча по справжньому держава подавляє ініціативу громадянського суспільства і потуги представників „прото середнього класу”, останні живуть у форматі самодостатніх і само замкнутих „равликів”, що по факту в такому стані не можуть бути стадом з вожаком, а лише саме „равликами”, які поїдають кожен свій листочок. В свою чергу Українське суспільство лишається максимально готовим до сприйняття політичного вождізму; відчувається потреба і готовність сприйняти радше інститут „господаря” ніж інститут „лідера”. Ці потреби вінчаються вірою в „Царя-батюшку”, а саме підкреслюється індивідуальна пасивність до ініціативи і очікування того, хто вирішить питання. Тому на порядку денному, швидше поява «партії фюрера», ніж ліберальної, чи будь якої іншої.

⁷ О.Волошин, В.Яценко Партия свободного выбора. //Эксперт Украина. Украинский деловой журнал 5-11 февраля 2007. - № 5. – С.19.

ВИСНОВКИ: 1). Політичні партії України виникли на фоні занепаду радянської політичної системи і не мали політичного загартування у боротьбі з нею, чи протистоянні, а тому лишаються генетично слабкими.

2). Українські політичні партії виявили відсутність партійно-політичної традиції і спадковості. Нові об'єднання виникають, як цілком нові проект. Відсутність сукцесійності є ще одним елементом, що заважає розвитку інституту політичної відповідальності.

3). Політичні партії не стали ідеологічними інститутами. Посилання на ідеологію є атрибутивними. Переважно політичні партії України є партіями „одного актора”, схильні до авторитарної структури.

4). Українські політичні партії не виконують традиційні партійні функції, як то виховання нової еліти, соціально-політичних комунікаторів, тощо.

5). Партії тривалий час були атрибутивними, а не безпосередніми носіями влади. Вони є вторинними в соціально-політичних процесах і відображатимуть соціальні зміни, а не є їх рушіями.

6). Якісна зміна партійного життя відбуватиметься на базі соціального розвитку, формуванні реального середнього класу, хоча можливий сценарій консервування „спотворених” соціальних груп, відповідної культури, тощо.